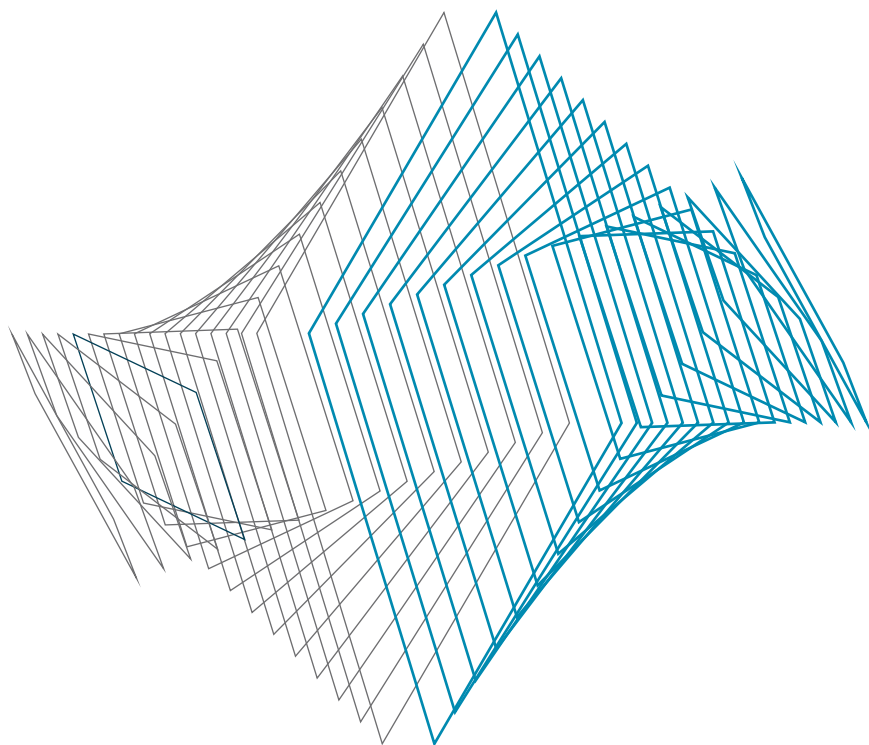

Obchodní právo

Jaroslav Staněk

Obchodní právo

Vysoká škola ekonomie a managementu Praha

2014

Obchodní právo

JUDr. Jaroslav Staněk, CSc.

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu 2014

Vydání první. Všechna práva vyhrazena

ISBN: 978-80-87839-30-0

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována a šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

ÚVODEM

Tato učebnice je vydána pro výuku předmětu „Obchodní právo“ (k pojmu „obchodní právo“ srov. kap. 1 textu). Nahrazuje učebnici z roku 2012 autora Jaroslava Staňka „Obchodní právo“ a na studijní oporu k ní z roku 2013. Kniha reaguje na velkou rekodifikaci soukromého práva účinnou od 1. 1. 2014. Navazuje na příslušnou učebnici předmětu „Základy práva“ a její znalost předpokládá.

Učebnice popisuje právní úpravu platnou k 1. 1. 2014.

JUDr. Ing. Jaroslav Staněk, CSc.

OBSAH

Kapitola 1: Pojem, vývoj a prameny obchodního práva	7
1.1 Pojem obchodního práva	7
1.2 Vývoj právní úpravy obchodního práva.....	8
1.3 Prameny obchodního práva	10
Kapitola 2: Základní právní pojmy týkající se podnikání	13
2.1 Právní úprava podnikání	13
2.2 Pojem podnikatel	14
2.3 Obchodní firma.....	14
2.4 Jednání podnikatelů	15
2.5 Zastupování podnikatele	16
2.5.1 Zákonné zastoupení podnikatele.....	16
2.5.2 Smluvní zastoupení podnikatele	16
2.6 Obchodní závod	18
2.7 Obchodní rejstřík	18
2.7.1 Rejstříkové řízení	21
2.8 Obchodní tajemství	22
Kapitola 3: Živnostenské podnikání.....	24
3.1 Živnostenské a neživnostenské podnikání.....	24
3.1.1 Pojem živnost.....	24
3.1.2 Neživnostenské podnikání	25
3.2 Provozování živnosti.....	26
3.2.1 Překážky v provozování živnosti	27
3.3 Druhy živností	28
3.4 Živnostenské oprávnění	30
3.5 Živnostenské úřady.....	32
3.5.1 Živnostenské řízení	33
3.5.2 Živnostenská kontrola.....	37
3.5.3 Živnostenské sankce	37
3.5.4 Živnostenský rejstřík	38
Kapitola 4: Obchodní korporace.....	43
4.1 Sdružování osob za účelem podnikání	43
4.2 Pojem obchodní korporace	45
4.3 Osobní a kapitálové obchodní společnosti	45
4.4 Založení a vznik obchodní korporace.....	47
4.5 Jednočlenná společnost	49

4.6 Orgány obchodní korporace	49
4.6.1 Ručení členů orgánů při úpadku obchodní korporace	50
4.7 Ovládající a ovládané osoby	51
4.8 Zrušení a zánik obchodní korporace.....	51
4.8.1 Zrušení obchodní korporace s likvidací	52
4.8.2 Zrušení obchodní korporace bez likvidace	53
4.9 Právní formy obchodních společností	56
4.9.1 Veřejná obchodní společnost.....	57
4.9.2 Komanditní společnost	59
4.9.3 Společnost s ručením omezeným.....	61
4.9.4 Akciová společnost	72
4.9.5 Evropské formy obchodních společností.....	84
4.10 Družstva.....	86
4.10.1 Družstevní demokracie.....	87
4.10.2 Založení družstva	87
4.10.3 Vklady	88
4.10.4 Práva a povinnosti členů.....	88
4.10.5 Členství v družstvu	89
4.10.6 Družstevní podíl	90
4.10.7 Orgány družstva	91
4.10.8 Zrušení a zánik družstva	93
4.10.9 Bytové družstvo	94
4.10.10 Sociální družstvo	97
4.10.11 Evropská družstevní společnost	98
Kapitola 5: Relativní majetková práva	2
5.1 Smlouvy uzavírané se spotřebitelem.....	3
5.2 Závazky z právních jednání týkajících se podnikatelů	6
5.2.1 Zvláštní ustanovení o koupi závodu	6
5.2.2 Pacht závodu.....	7
5.2.3 Nájem prostoru sloužícího k podnikání	8
5.2.4 Podnikatelský nájem movitých věcí.....	10
5.3 Veřejné zakázky	10
5.3.1 Druhy veřejných zakázek	11
5.3.2 Zadavatelé veřejných zakázek	12
5.3.3 Zadávací řízení	13
Kapitola 6: Hospodářská soutěž.....	16

6.1 Pojem hospodářské soutěže	17
6.2 Druhy hospodářské soutěže.....	17
6.3 Pojem a systém soutěžního práva	18
6.4 Kartelové právo	19
6.4.1 Dohody narušující hospodářskou soutěž	20
6.4.2 Zneužití dominantního postavení	21
6.4.3 Spojování soutěžitelů.....	22
6.5 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	24
6.6 Nekalá soutěž	25
6.6.1 Skutkové podstaty nekalosoutěžního jednání	26
6.6.2 Právní ochrana proti nekalé soutěži.....	31
Kapitola 7: Řešení podnikatelských sporů	34
7.1 Řešení podnikatelských sporů soudy	34
7.1.1 Pramen právní úpravy občanského soudního řízení.....	34
7.1.2 Druhy soudního řízení	35
7.1.3 Zásady občanského řízení soudního	35
7.1.4 Civilní řízení podle občanského soudního řádu	36
7.1.5 Civilní řízení podle zákona o zvláštních řízeních soudních	59
7.2 Rozhodčí řízení	62
7.2.1 Charakteristika rozhodčího řízení	62
7.2.2 Předpoklady rozhodčího řízení	63
7.2.3 Rozhodci.....	65
7.2.4 Rozhodčí řízení	67
7.2.5 Rozhodčí nálezy	68
7.2.6 Zrušení rozhodčího nálezu soudem	69
7.2.7 Rozhodčí řízení se zahraničními subjekty	71
Odpovědi ke cvičením	2
Seznam literatury.....	5
Použité právní předpisy	6
Seznam zkratk	8
Vzorový test	10
Řešení vzorového testu	13
Slovník pojmů.....	14

KAPITOLA 1: POJEM, VÝVOJ A PRAMENY OBCHODNÍHO PRÁVA

Cíle kapitoly:

- Definovat pojem obchodní právo
- Seznámit s historickým vývojem obchodního práva jako odvětví či pododvětví právního řádu
- Seznámit s prameny obchodního práva

Úvod

Studium každého právního odvětví obvykle začínáme od vymezení pojmu. Dále je třeba zařadit tento pojem do systému právního řádu České republiky. Studium pokračuje historickým přehledem vývoje a nakonec je třeba pohovořit o základních pramenech práva právního odvětví.

1.1 Pojem obchodního práva

V právní úpravě účinné od 1. 1. 2014 bylo obchodní právo definováno následovně:

Definice:

Obchodní právo je soubor právních norem, které upravují majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností.

Zdroj: Švarc a kol. (2009), str. 17¹

Jinými slovy, obchodní právo upravuje majetkové a s nimi související vztahy mezi podnikateli. Vidíme tedy, že obchodní právo v pojetí účinném do 1. 1. 2014 upravovalo tytéž právní vztahy, jako právo občanské (tj. majetkové a s nimi související), avšak mezi zvláštní skupinou soukromých subjektů, kterými jsou podnikatelé.

I když do roku 2014 bylo obchodní právo samostatným právním odvětvím českého právního řádu, podle některých autorů obchodní právo tehdy ani samostatným odvětvím

---

¹ Švarc Z. a kol.: Základy obchodního práva, Vydavatelství a nakladatelství A. Čeněk, Plzeň 2009

práva nebylo, nýbrž bylo pouze pododvětvím práva občanského. Oficiálně však v rámci právního řádu České republiky obchodní právo tvořilo vzhledem ke své významnosti samostatné právní odvětví v subsystému soukromého práva.

Je však třeba konstatovat, že obchodní právo upravovalo i některé vztahy mezi nepodnikatelskými subjekty (např. v oblasti právní úpravy družstev) a i některé vztahy veřejnoprávní povahy vznikající mezi podnikateli a státem (např. právní úprava obchodního rejstříku).

Zjednodušeně řečeno se obchodní právo zabývá právní úpravou podnikání. Ovšem je třeba si uvědomit, že podnikání je v našem právním řádu upraveno i právními normami veřejného práva.

Po vydání nového občanského zákoníku v **roce 2012 však došlo ke zrušení obchodního práva jako odvětví právního řádu, byl zrušen i obchodní zákoník** jako jeho kodex, avšak z důvodu setrvačnosti a dosavadní neusazenosti nové právní úpravy soukromého práva se pojem obchodní právo používá i nadále, přestože již ne v tak přesně vymezeném pojetí, jak tomu bylo doposud. V tomto širokém kontextu bude pojem obchodní právo užívat i tato publikace s onou výhradou jeho **neoficiálnosti**. Také některé vysoké školy vyučují problematiku podnikání pod názvem předmětu „obchodní právo“. Tak je tomu i na VŠEM Praha a i na některých jiných vysokých školách.

1.2 Vývoj právní úpravy obchodního práva

Podíváme-li se na historický vývoj obchodního práva, pak zjistíme, že jeho počátky na našem území lze nalézt už ve středověku v podobě cechovních předpisů a tržních řádů.

Propracovanější právní úpravu nalezneme pak v rakousko-uherském všeobecném obchodním zákoníku z roku 1863, který společně se všeobecným zákoníkem občanským z roku 1811 převzala Československá republika po roce 1918. Tyto předpisy platily na území našeho státu až do roku 1950, kdy byly nahrazeny jediným předpisem, a to občanským zákoníkem (zákon č. 141/1950 Sb.).

Teprve v rámci rozsáhlých legislativních úprav po vydání nové ústavy (tzv. socialistické) v roce 1960 byl v rámci tzv. právníkové pětiletky první poloviny šedesátých let vydán jak nový občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.), tak i tzv. hospodářský zákoník (zákon č. 109/1964 Sb.) a pro oblast zahraničněobchodních vztahů byl vydán zákoník mezinárodního obchodu (zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku).

Hospodářský zákoník vycházel z existence celospolečenského vlastnictví výrobních prostředků a z principů celostátního národního hospodářství.

Po revoluci v roce 1989 byl v rámci kontinuity právního řádu ponechán v účinnosti socialistický právní řád s tím, že nové kodexy budou jakožto pilíře právního řádu vytvořeny v následujícím období tak, aby odrážely novou realitu společenských a především vlastnických vztahů.

Přizpůsobení právního řádu novým společenským podmínkám proběhlo nejprve v oblasti veřejného práva. Nejvýznamnějším projevem tohoto procesu je přijetí nové Ústavy České republiky, což však bylo ovlivněno především zásadními změnami v oblasti státoprávní. Vznik samostatné České republiky v roce 1993 zásadním způsobem ovlivnil celý dosavadní právní řád.

Změny právní úpravy v oblasti soukromého práva probíhaly především v oblasti hospodářských vztahů, kde v souvislosti s novými vlastnickými poměry v oblasti výrobních prostředků další užívání hospodářského zákoníku (zákon č. 109/1964 Sb.) nebylo dále možné. Proto byl v roce 1991 vydán obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb.), který nejen nahradil dosavadní hospodářský zákoník, ale i založil nové právní odvětví - obchodní právo, které nahradilo dosavadní právo hospodářské.

V dalších odvětvích soukromého práva, především v právu občanském, byl rekodifikační proces poněkud upozaděm vzhledem k rozsáhlým změnám strukturálním a vlastnickým, které probíhaly v národním hospodářství po celá léta devadesátá.

Reálné práce na vytvoření nového občanského zákoníku jakožto „vlajkové lodi“ právní úpravy soukromého práva započaly až v roce 2000 a tým předních právních odborníků na něm pracoval dlouhých 12 let. Vyvrcholením tohoto rekodifikačního úsilí bylo přijetí **nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.)** v roce 2012.

Původní záměr tvůrců nového občanského kodexu byl opravdu velkorysý. Dali si za cíl vytvořit nejen nový základní právní předpis soukromého práva, ale jejich úsilí šlo mnohem dál. Chtěli vytvořit jakýsi universální kodex celého soukromého práva. Cílem tedy bylo rozejít se s dlouholetou tradicí samostatných komplexních právních úprav v soukromém právu, tedy jinými slovy, nahradit dosavadní kodexy soukromého práva jediným jeho universálním kodexem, kterým bude právě občanský zákoník.

V důsledku této snahy měla zaniknout ostatní samostatná odvětví soukromého práva, a tedy i právo obchodní. Jejich agenda měla přejít do nového občanského zákoníku.

I když se tento záměr nepodařilo autorům nového občanského zákoníku naplnit (mimo universální úpravu zůstalo především právo pracovní), stal se nový občanský kodex pramenem práva v těchto oblastech:

vlastnictví

smlouvy

rodina.

Z problematiky obchodního práva tak nový občanský zákoník „pohltil“ především tzv. obchodní smlouvy, tedy obchodní závazkové vztahy. Obchodní závazkové vztahy tvořily jednu za dvou meritorních částí obchodního zákoníku. Druhá jeho meritorní část (i když ve struktuře obchodního zákoníku řazená jako první), tedy právní úprava obchodních společností a družstev (**tzv. korporátní právo**), do nového občanského zákoníku zařazena nebyla, a zůstala tak v samostatné právní úpravě. Touto samostatnou právní úpravou je **zákon o obchodních korporacích (zákon č. 90/2012 Sb.)**. Ten spolu s novým občanským zákoníkem a s novým zákonem o mezinárodním právu soukromém (zákon č. 91/2012 Sb.) tvoří právě onu **velkou rekodifikaci soukromého práva. Ta vstoupila v účinnost k 1. 1. 2014.**

Již z číslování těchto tří základních právních předpisů soukromého práva je zřejmé, že tyto předpisy byly v legislativním procesu pojednány společně a ve vzájemné shodě.

Vydáním nového občanského zákoníku došlo ke zrušení či změně více než 200 právních předpisů. **Mezi zrušenými právními předpisy je i obchodní zákoník. Jeho účinnost tedy skončila 31. 12. 2013.**

Podíváme-li se na obchodní zákoník a více jak 20 let jeho existence, zjistíme, že prošel velmi složitým vývojem, v jehož průběhu se z něho stal právní předpis velmi obsáhlý (přes 700 paragrafů) a i dosti nepřehledný.

Velký počet jeho novelizací je dán jednak proměnou společenských podmínek a jednak i požadavky, které na Českou republiku klade členství v Evropské unii. Nová právní úprava obsažená v novém občanském zákoníku je vedena mimo jiné snahou o zeštíhlení právní úpravy vztahů mezi podnikateli a její větší přiblížení společenské realitě.

1.3 Prameny obchodního práva

Základní prameny obchodního práva v onom širokém a nikoliv rigorózním pojetí, jak je uvádí kapitola 1.1, tvoří duo právních předpisů soukromého práva, a to:

1. **občanský zákoník** – zákon č. 89/2012 Sb. (dále jen OZ.)
2. **zákon o obchodních korporacích** – zákon č. 90/2012 Sb. (dále jen ZOK)

Vidíme zde tedy specifikum právní úpravy obchodního práva spočívající v tom, že v této oblasti právní úpravy nemůžeme zcela jednoznačně označit jediný právní předpis jako jeho základní pramen práva.

Ona existence dvou hlavních pramenů obchodního práva vyvolává otázku, jaký je vztah těchto dvou jeho hlavních pramenů? Tento vztah je vztahem **obecného a zvláštního**, kdy v postavení obecného předpisu je občanský zákoník a v postavení zvláštního předpisu zákon o obchodních korporacích.

Tedy platí, že není-li něco zvláště (speciálně) upraveno ve zvláštním předpisu (v ZOK), pak nechť se to řídí obecnou úpravou obecného předpisu (občanského zákoníku). Jinými slovy speciální úprava v ZOK má přednost před obecnou úpravou v občanském zákoníku.

Samozřejmě, že vedle obou uvedených hlavních pramenů je pramenem právní úpravy i Ústava České republiky (zákon č. 1/1993 Sb.) a Listina základních práv a svobod (zákon č. 2/1993 Sb.).

Pramenem právní úpravy obchodního práva v jeho širokém pojetí je i řada dalších právních předpisů.

Právní vztahy mezi podnikateli jsou však upraveny i mnohými právními předpisy veřejnoprávní povahy.

Pramenem obchodního práva v tomto širším pojetí jsou tedy i další právní předpisy, např.:

- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- zákon č. 77/ 1997 Sb., o státním podniku
- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže

a další.

Nelze opomenout ani procesní právní předpisy, resp. právní předpisy, které jsou hmotné a procesní zároveň, např.:

- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů
- zákon 182/2006 Sb., insolvenční zákon.

Cvičení 1

- a) Obchodní právo řadíme do skupiny práva veřejného nebo soukromého?
- b) Ve kterém roce byl vydán první kodex obchodního práva po revoluci v roce 1989?
- c) Jaký je vzájemný vztah občanského zákoníku a ZOK?

Shrnutí kapitoly

Obchodní právo po velké rekodifikaci soukromého práva účinné od roku 2014 již jako samostatné právní odvětví neexistuje. V praxi i ve výuce je tento pojem i nadále často užíván, a to v pojetí předchozí právní úpravy, která jej definovala jako soubor právních norem, které upravují majetkoprávní postavení podnikatelů a vztahy vznikající mezi nimi v souvislosti s jejich podnikatelskou činností.

Obchodní právo vždy bylo součástí soukromého práva.

Počátek právní úpravy obchodního práva na území našeho státu je z roku 1863, k významným změnám této právní úpravy došlo v roce 1950, dále pak v roce 1964, kdy byl vydán tzv. hospodářský zákoník, a nakonec v roce 1991, kdy byl vydán obchodní zákoník. Ten však byl zrušen v souvislosti s velkou rekodifikací soukromého práva účinnou od 1. 1. 2014. V současné době již obchodní právo jako samostatné odvětví právního řádu České republiky neexistuje.

Hlavními prameny obchodního práva jsou ZOK a občanský zákoník. Vztah mezi nimi je vztahem obecného a zvláštního.

Klíčová slova

- vývoj obchodního práva
- prameny obchodního práva
- zákon o obchodních korporacích
- občanský zákoník